

Orts i Bosch, Pere Maria (LIT)

Tot i que nasqué a València, es pot considerar benidormer, es pot considerar benidormer tant per orígens familiars com per vocació, ja que sempre s'ha sentit molt vinculat al poble dels seus avantpassats. Aquests s'establiren a la Vila Joiosa a les darreries del segle XIII. En el segle XV, Jaume dels Orts fou notari i batle reial a la Vila Joiosa. En la primera meitat del segle XVII, els Orts s'establiren a Benidorm on eren propietaris de la finca del Moralet des del segle anterior. Esdevingueren uns personatges importants en la vida local i comarcal. El cinqué oncle-avi del nostre biografiat, mossén Tomàs Orts i Linares, llicenciat en Cànon i en Teologia i notari del Sant Ofici, va instituir una capellania a l'església de Sant Jaume, on, així mateix, va fundar la capella de la Verge de l'Assumpció. Aquesta capella va servir d'enterrament familiar fins que s'utilitzà el panteó del cementeri vell, fet construir per Josepa Salvà i Orts, àvia de Pere Maria Orts i Bosch. Un altre avantpassat seu (quart avi) va ser Josep Orts i Garcia-Cerdà, doctor en Dret, advocat dels Reials Consells, alcalde major de Polop i Benidorm i capità de la milícia urbana, entre altres càrrecs. El seu avi, Pere Maria Orts Berdín, nascut a Benidorm en 1839 a la casa número 3 del carrer del Metge Cosme Baiona (fins fa ben poc carrer del Forn), que encara és propietat de la família Orts, va ser magistrat en l'Audiència Territorial de València i va escriure uns *Apuntes históricos de Benidorm*.

Pere Maria Orts va nàixer a València el 5 de juliol de l'any 1921, però el 31 del mateix mes ja era a Benidorm en la casa familiar de la partida de l'Almafrà. Va estudiar el batxillerat al Reial Col·legi de les Escoles Pies de la ciutat de València i, després, tot seguint la tradició familiar, ingressà en la Facultat de Dret de la Universitat de València. N'obtingué la llicenciatura corresponent el 1945, però la seua dedicació a les lleis va ser escassa, ja que, fonamentalment, ha destacat com a historiador, genealogista i heraldista. Aquests eren els àmbits d'estudi que realment el motivaven, tal com acrediten les obres de la seua riquíssima biblioteca. També sentí sempre una gran atracció per l'art, cosa que el dugué a reunir una valuosa col·lecció privada de pintura antiga i d'altres objectes artístics. Va ser també un gran coneixedor de la història de l'art i, com a tal, va arribar a reunir una valuosa col·lecció

privada de pintura antiga. El 2006, en un acte de generositat poc habitual, va decidir donar gran part d'este patrimoni a diverses institucions públiques valencianes, com la Biblioteca Valenciana (més d'11.000 volums entre els quals es troben 13 incunables) o el Museu de Belles Arts San Pius V (229 pintures dels més cèlebres mestres des del *Trecento* al segle XX i altres objectes de gran valor).

Les seues investigacions s'han centrat en diversos aspectes de la història del País Valencià i, particularment, de les comarques meridionals d'aquets. Entre les seues obres d'abast general valencià figuren *Regalismo en el siglo XVI. Sus implicaciones políticas en la Diputación de Valencia* (1971) i *Història de la senyera al País Valencià* (1979), treball extens i minuciosament documentat on s'estudia la trajectòria i les vicissituds de la senyera dels reis de l'antiga Corona d'Aragó al territori valencià, des de la conquesta jaumina fins a l'època contemporània. Quant a les obres l'objectiu del qual se centra en les comarques meridionals valencianes, a més d'*Alicante, notas históricas* (1273-1800) (1971) i d'una *Introducció a la història de la vila de Vilajoiosa i el notari Andreu Mayor* (1972; reed. 1992), es troben els treballs relacionats amb Benidorm. El més antic d'aquests és l'opuscle *Una imatge de la Virgen en Benidorm* (1965), reeditat diverses vegades, on l'autor, a més d'oferir un ben documentat estudi de la imatge que es venera sota l'advocació de Mare de Déu del Sofratge i de concloure que aquesta no és sinó una petita talla de la Mare de Déu del Carme, dóna a conèixer la preciosa documentació de l'Arxiu de Simancas, descoberta per ell mateix, però sense prescindir d'elements llegendaris piadosos, Pere M. Orts i Bosch va escriure la petita peça teatral *Arribada d'una imatge de la Verge a Benidorm* (1972), que es representa anualment durant les festes patronals d'aquest poble, en la qual s'escenifica la seqüència històrica dels fets que culminaren amb la trobada de la imatge de la Verge que es venera com a patrona dels benidormers. Al seu torn, en l'opuscle *La carta de poblament de Benidorm i l'almirall Bernat de Sarrià* (1976; reed. en 1990 per Art Lanuza, d'Altea, en format luxós) se'ns ofereix una traducció valenciana d'aquest text documental fundacional del Benidorm cristià, feta a partir del text llatí preservat

a València en una còpia del s. XVI, a més d'una informació bastant exhaustiva sobre l'atorgant, Bernat de Sarrià, i la seua família. Orts i Bosch és també autor de nombrosos estudis sobre heràldica i genealogia valencianes, publicats en obres de caràcter enciclopèdic. Així mateix, ha col·laborat nombroses vegades en la *Revista Oficial de les Festes Majors Patronals de Benidorm*, des d'on ha contribuït a divulgar aspectes molt interessants de la història local. En aquest àmbit, s'inclouen en les biografies de l'infant Pere d'Aragó i d'Anjou, i d'Alfons d'Aragó i de Foix, que van ser respectivament el segon i tercer senyor territorial de Benidorm durant el segle XIV, o la de Beatriu Fajardo de Mendoza, que al segle XVII, en portar el Reg Major a Benidorm, va reviscolar una població que s'havia despoblat. És autor també del *Parlament del príncep de Kairuàn amb l'alcaid de Benidorm*, destinat a la festa de Moros i Cristians, en el qual, sota la forma d'un imaginari diàleg entre ambdós personatges, es proporciona una ràpida revisió dels orígens de Benidorm, alhora que s'hi emfasitza en els elements d'unió i concòrdia entre les comunitats cristiana i musulmana. Per altra part, Pere Maria Orts ha publicat unes "Notes sobre certs topònims valencians en el Llibre dels Fets del Rei Jaume I" (1994), la *Carta de poblament d'Altea*. 1617 (1988) i la *Carta de Poblament de la Nucia* (1989). En l'àmbit de la genealogia i de l'heràldica, l'autor va publicar en 1995 unes "Notes al voltant de l'origen i l'ascensió dels Borja", en el catàleg de l'exposició de la ciutat de Xàtiva feta aquell any, i ha elaborat un fitxer complet de la noblesa valenciana, una mostra del qual s'ha divulgat mitjançant la *Gran Enciclopedia de la Región Valenciana*. Així mateix ha estudiat l'"Heràldica històrica dels municipis valencians" (1991) i a elaborat, a instància de diversos ajuntaments, una sèrie d'informes sobre els penons els escuts i els topònims locals. Fruit d'aquests treballs són els escuts de la Nucia, Callosa d'En Sarrià, Finestrat i Benidorm, declarats com a oficials

en totes aquestes poblacions, tret de l'última. Una altra mostra de la seua activitat com a genealogista i heraldista és l'elaboració de l'arbre genealògic de la família Orts, fet amb la col·laboració de Martínez Almela; que arriba fins als seus pares, fet amb la col·laboració de Martínez Almela. Una bona part dels estudis de Pere Maria Orts i Bosch han sigut recopilats l'any 2006 en el seu voluminós llibre *Per la memòria històrica dels valencians*, publicat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Pere M. Orts i Bosch morí a València l'any 2015, després d'haver disposat que les seues cendres reposaren en el panteó familiar de Benidorm. A aquesta ciutat donà la seua rica exposició de tapissos que reproduïen alguns episodis rellevants de la història valenciana, que, a hores d'ara, decoren la sala de plens de l'Ajuntament de Benidorm. Al llarg de la seua llarga i fructífera vida intel·lectual, Orts i Bosch ha estat reconegut amb diverses distincions i reconeixements, entre les quals s'han d'esmentar el títol de Cronista Oficial i Fill Adoptiu de Benidorm (1985), l'atorgament del seu nom al primer institut d'Ensenyament Secundari de Benidorm (1986) –uns altres dos instituts d'Educació Secundària de la ciutat porten els noms de personatges rellevants de la seua història estudiats per l'il·lustre erudit: Bernat de Sarrià i Beatriu Fajardo de Mendoza–, el Premi de les Lletres Valencianes (1996), el nomenament com a acadèmic d'honor de la Reial Acadèmia de Sant Carles de València (1999) i com a acadèmic de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (2001), el títol de Fill Predilecte i la Medalla d'Or de la Ciutat de València i l'Alta Distinció de la Generalitat Valenciana (2006), la Distinció Cultural «Ciutat de Benidorm» (2008), i, finalment, a títol pòstum, la Medalla de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (2015) i la Medalla Corporativa de l'Ajuntament de Benidorm (2015). (Revisat, 8-11-16).

Diccionari de Benidorm